

Εξάρτηση θανάτου και εξάρτηση ζωής

[Ορθοδοξία](#) / [Πνευματική ζωή](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Η εξάρτηση είναι ταυτισμένη με την ανθρώπινη φύση. Ο άνθρωπος, ως δημιουργημα του Θεού, δεν είναι ούτε αυθύπαρκτος, ούτε αυτοδύναμος, ούτε αυτοσυντηρούμενος.

Είμαστε όντα εξαρτήσεως. Από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας μας, η διατήρηση μας στη ζωή, αλλά και η ανάπτυξη μας, εξαρτώντο από τη σχέση μας με μία πηγή ζωής έξω από μας. Η κατά φύσιν πορεία μας προϋπόθετε διαρκή τροφοδοσία προερχόμενη από Ον απολύτως αυτάρκες, απολύτως ανενδεές και απολύτως πρόθυμο να σχετιστεί εν ελευθερία με το κορυφαίο πλάσμα Του, τον άνθρωπο.

Είναι απαραίτητο να έχουμε υπ' όψιν μας όλο το ανθρωπολογικό πλαίσιο σχετικά με την προπτωτική εξάρτηση, προκειμένου να προσεγγίσουμε την αντίστοιχη μεταπτωτική εξάρτηση, αναλύοντας την λειτουργία της και συνειδητοποιώντας την τεράστια βλάβη που επιφέρει διαχρονικά στην ανθρώπινη ύπαρξη.

Η διακοπή της σχέσης Θεού ανθρώπου στηρίχτηκε στην, εκ μέρους του ανθρώπου, αποδοχή ενός ψεύδους. Η φράση του Πειρασμού στον παράδεισο «έσεσθε ως θεοί» (Γεν. 3-5) θα μπορούσε να παραφραστεί με την σημερινή έκφραση «μπορείτε και μόνοι σας». Αυτή η προοπτική μιας ψευδούς και φαντασιακής ανθρώπινης αυτοδυναμίας είναι που γοήτευσε τους Πρωτόπλαστους. Χωρίς αμφιβολία, ο Πονηρός επέτυχε μια δύσκολη νίκη. Όχι μόνον αμαύρωσε την εικόνα του Θεού Πάτερα στη συνείδηση των Πρωτοπλάστων, αλλά και υπερνίκησε την ροπή τού ανθρώπου προς το αγαθό και προς τον Αγαθό. Διότι, ναι μεν ο άνθρωπος είχε το αυτεξούσιο, η κατά φύσιν όμως εξέλιξή του έτεινε διαρκώς από το «κατ' εικόνα» στο καθ' ομοίωσιν» Θεού.

Η επιλογή των Προπατόρων μας να διακόψουν τη σχέση τους με την Πηγή τής όντως ζωής αντέστρεψε κατ' αρχάς την αρχέγονη ροπή προς διαρκή ενδυνάμωση της σχέσης με τον Δημιουργό, καθιστώντας την ροπή απομάκρυνσης απ' Αυτόν, ροπή θανάτου. Από τη στιγμή που ο άνθρωπος δεν εκμεταλλεύτηκε τη δυνατότητα που του έδωσε ο Θεός με εκείνο το «Αδάμ που είσαι;» (Γεν. 3,9), ώστε να αποκαταστήσει τους δεσμούς της εμπιστοσύνης και της αγάπης μαζί Του, συνεχίστηκε η φυγόκεντρος ροπή απομάκρυνσης από την ζωή και η αγωνιώδης ανάγκη εξεύρεσης υποκατάστατων. Οι επιλογές δεν ήταν πολλές. Μοναδική διέξοδος έδινε πλέον μόνον ο υλικός κόσμος. Δεν επρόκειτο απλώς για αναζήτηση υποκατάστατων για την υλική επιβίωση. Δεν ήταν απλώς θέμα εξεύρεσης υλικής τροφής που μεταβλήθηκε σε κοπιώδη διαδικασία «εν ιδρώτι του προσώπου» (Γεν. 3,19). Εξίσου επιτακτική ήταν και παραμένει η ανάγκη εξασφάλισης εσωτερικής

γαλήνης, υπαρξιακής προοπτικής και συναισθήματος αυτοεκτίμησης. Διότι, όσο αποτελεί ανάγκη για το σώμα η εξεύρεση της τροφής τόσο αποτελεί ανάγκη για την ψυχή η χαρά της εσωτερικής πληρότητας και η επίγνωση πως η ύπαρξη μας έχει αξία. Και όλα δείχνουν, πως η «επικατάρατη γη» (Γεν. 3,17) αφορούσε όλη την έξω του Παραδείσου πραγματικότητα, ορατή και αόρατη, και την τραγωδία του ανθρώπου να ταλαιπωρείται οικτρά για να αποκτήσει τα προς το ζην, ψυχή τε και σώματι. Διότι, όπως πλέον αποκαλύπτει η σύγχρονη πραγματικότητα, η, έστω και προσωρινή ευμάρεια της περίφημης ...ανάπτυξης -που και πάλι την αναμένουμε ως νέον Μεσσία-, δεν κατάφερε να εξασφαλίσει στον άνθρωπο ούτε νόημα ζωής ούτε συναίσθημα αυτοεκτίμησης. Είτε με την ...ανάπτυξη, είτε χωρίς αυτήν, ο άνθρωπος συνεχίζει να ασφυκτιά από συναισθήματα ασημαντότητας, μαζικοποίησης και αφόρητης μοναξιάς. Αυτά αποτελούν το πρόσφορο έδαφος, το έτοιμο να δεχτεί την παρηγοριά, έστω και πρόσκαιρα, των κάθε είδους τοξικών ουσιών και συμπεριφορών.

Οι συνέπειες της στροφής προς τα υλικά θα ήταν καταστροφικές για την ανθρώπινη φύση αν ο Θεός δεν φρόντιζε να εγκαταστήσει στον άνθρωπο την μακρινή ανάμνηση μιας παραδεισιας κατάστασης, να προστατέψει έστω και αμαυρωμένο το κατ' εικόνα και να εντάξει στο σχέδιο της αγάπης του για τον άνθρωπο την ριζική αναμόρφωση της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως αυτή αποκαλύφθηκε με την ενανθρώπιση του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος, όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου.

Όμως, η λυτρωτική αυτή πρόβλεψη εκ μέρους του Θεού επέφερε μοιραία και υπαρξιακές επιπλοκές στην ψυχοσωματική κατάσταση του ανθρώπου. Και ναι μεν αυτός κατέστησε πηγή τροφοδοσίας του τον υλικό κόσμο, ή έστω όμως και αμυδρή, έστω και υπολειπόμενη εικόνα, η εντυπωμένη στην ανθρώπινη ψυχή, δεν επέτρεψε στον άνθρωπο να βρει την πολυπόθητη εσωτερική γαλήνη, έστω και μέσω της λησμονιάς, ούτε και τον υπαρξιακό χορτασμό και το πολύτιμο συναίσθημα της αυτοεκτίμησης. Ο υλικός κόσμος δεν μπόρεσε και δεν θα μπορέσει ποτέ να ικανοποιήσει τις βαθύτερες ψυχοσωματικές ανάγκες του ανθρώπου. Χωρίς την προοπτική μιας υπαρξιακής αναμόρφωσης και τρόπο να την επιτύχει, η φθαρτή ύλη θα είναι για τον άνθρωπο τα ξυλοκέρατα της παραβολής του ασώτου που, ναι μεν εξασφαλίζουν τουλάχιστον μία, έστω και θλιβερή, επιβίωση, δεν παύουν όμως να αρμόζουν στους χοίρους, δηλαδή σε ένα πολύ κατώτερο επίπεδο ζωής από αυτό που γνώρισε ο άνθρωπος στον οίκο του Πατρός.

Εάν δεν είχε λειτουργήσει στην ψυχή του Ασώτου η μνήμη του Πατρικού οίκου, εάν δεν είχε βρει το θάρρος να πάρει τον δρόμο της επιστροφής, εάν δεν είχε μείνει σταθερός στην λυτρωτική, αλλά και ταπεινωτική, για τα μάτια του

ψωροπερήφανου ανθρώπου, απόφασή του, θα αποκτούσε εξάρτηση από τα ξυλοκέρατα. Αυτά θα ήταν η εξαρτησιογόνος ουσία του, αυτά θα τον οδηγούσαν σιγά σιγά στην φθορά, τον μαρασμό και τον θάνατο. Διότι, το πρόβλημα δεν είναι η εξάρτηση, αλλά από το τι ο άνθρωπος εξαρτάται.

Η προσκόλληση από ό,τι πιστεύει ο άνθρωπος πως αποτελεί γι' αυτόν ζωογόνο πηγή δεν θα πάψει ποτέ να υφίσταται. Πάντα θα προσκολλάται σε ό,τι του δίνει -ή νομίζει πως του δίνει- ζωή, κάθε τι όμως εκτός από την αγάπη και την ελευθερία που παρέχει η σχέση με τον Θεό, επιβάλλει, κυριολεκτικά, κατοχή στην ανθρώπινη ψυχή και αποβαίνει από δήθεν τροφός, δυνάστης, από δήθεν πάροχος, ληλάτης, από δήθεν μέσον επιβίωσης, οδός θανάτου.

[page_end]

Οτιδήποτε υποκαθιστά την μια και μόνη σχέση ζωής και ελευθερίας με τον Θεό, αποτελεί εξάρτηση θανάτου. Γι' αυτό και οι πολλαπλές εξαρτήσεις που ταλανίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες δεν είναι μόνον σημερινές και δεν αφορούν μόνον τις καταγεγραμμένες, ιατρικά και ψυχιατρικά, ως εξαρτήσεις. Απλώνονται σε ένα τεράστιο φάσμα που περιλαμβάνει σωματικές, ψυχικές αλλά και πνευματικές εξαρτήσεις που συναντά κανείς σε όλες τις πτυχές και τα επίπεδα της κοινωνικής και προσωπικής ζωής. Πολλές από αυτές δεν κινούν εξ αρχής την προσοχή, ούτε δίνουν σημάδια παθογένειας, καθώς συχνά κρύβονται πίσω από προσωπεία αθωότητας, ευγενών σκοπών και πλανερής αγάπης. Δυστυχώς, αναγνωρίζονται από το τελικό αποτέλεσμα, όταν πλέον είναι πολύ αργά για ίαση και όταν το τραγικό τέλος είναι κοντά. Δεν είναι μόνον οι ουσίες όπως το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Είναι οι αρρωστημένες σχέσεις, οι καταστροφικές προσκολλήσεις και κυρίως η μανία της αυτοκαταστροφής, η οποία, ως διαστημική μαύρη τρύπα, απορροφά κάθε ανθρώπινη ικμάδα και συχνότατα οδηγεί στην αυτοκτονία.

Τι είναι όμως εκείνο που κάνει την κάθε είδους καταστροφική εξάρτηση τόσο ελκυστική, ώστε ο άνθρωπος, αν και βλέπει τα δεινά που εξαιτίας της συσσωρεύονται πάνω στην ύπαρξή του, να αδυνατεί να απαλλαγεί και μάλιστα, να αυξάνει και την ...δόση της;

Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας δίνουν μία απλή, όσο και τραγική απάντηση: Κάνουν λόγο για το «εμπαθές θέλημα», την «εμπαθή έξη», με απλά λόγια, την καταστροφική συνήθεια, η οποία σταδιακά αναπτύχθηκε στην ανθρώπινη φύση από την διαρκή καταφυγή στην δεξαμενή των ματαίων και φθαρτών υποκατάστατων ζωής που προσφέρει ο υλικός κόσμος. Είναι η διαρκής στροφή του ανθρώπινου αυτεξουσίου προς τα φθαρτά, με τίμημα τον εμποτισμό ολόκληρης της ανθρώπινης ύπαρξης από τους νομούς της φθοράς και την επικράτηση του θανάτου, που δηλητηριάζει κάθε ελπίδα, κάθε προσπάθεια και κάθε όραμα του πτωτικού ανθρώπου. Μπορεί ο θάνατος, ως στιγμιαίο γεγονός, να δημιουργεί στον άνθρωπο αισθήματα αποστροφής. Η σαγηνευτική δύναμή του όμως αποδεικνύεται στην ικανότητά του να διεισδύει με την συγκατάβαση του ανθρώπου στην καθημερινότητα και να ακυρώνει, μέσω της «φυσικής φθοράς» και κυρίως μέσω του φόβου, κάθε χαρά και κάθε προσδοκία. Κάθε φορά που ο άνθρωπος καταφεύγει στον υλικό κόσμο, προκειμένου να εξασφαλίσει και να ικανοποιήσει τις ανάγκες που θεριεύουν μέσα του - ανάγκες για χαρά, ζωή και αγάπη - είναι σαν να στρώνει τον δρόμο στη ματαιότητα και την εκμηδένιση που οριστικοποιείται με το τέλος της ζωής. Κάθε φορά που ο άνθρωπος επενδύει τις προσδοκίες της ευτυχίας του στον κόσμο των αισθητών, ανοίγει πύλη εισόδου στην ύπαρξή του, ώστε να εισβάλλουν οι νόμοι της φθαρτότητας, ενώ παράλληλα, καθιστά ηγεμόνα, αντί τον φωτισμένο νου, τις βιολογικές και ενστικτώδεις ορμές του υλικού του μέρους, δηλαδή του σώματός του. Αυτό, που ως σάρκα πλέον, υποτάσσει τον άνθρωπο, αποκαλεί ο Απόστολος Παύλος «θανατηφόρο φρόνημα της σαρκός» (Ρωμ. 8,6), που

εμπλέκει τον άνθρωπο σε έναν φαύλο κύκλο έλλειψης -ικανοποίησης και πάλι έλλειψης, μέχρι το αναπόφευκτο τέλος.

Ευτυχώς για τον άνθρωπο, ο Δημιουργός δεν παραιτήθηκε από την προοπτική επιστροφής στην Εδέμ. Η σωτηριώδης όμως πρωτοβουλία Του περιμένει πάντα το ανακαινισμένο αυτεξούσιο, ώστε να αντικαταστήσει την θανατηφόρο εξάρτηση με την ζωογόνο εξάρτηση. Και αυτήν την στροφή μόνον η επαναθεμελίωση της σχέσης ανθρώπου και Θεού μπορεί να εξασφαλίσει. Ο θανατηφόρος μαγνητισμός που ασκεί το σκότος των υλικών πραγμάτων δεν μπορεί να ανασταλεί παρά μόνον από το ζωηφόρο Φως που ασκεί το πρόσωπο του Χριστού. Μόνον στο όνομα αυτής της έλξης νοηματοδοτούνται οι πνευματικοί και σωματικοί κόποι του πιστού.

Για τον κοσμικό άνθρωπο, η νηστεία ή η εγκράτεια αποτελούν ανωφελές στερήσεις. Στη ζωή της Εκκλησίας όμως, οι πράξεις αυτές αποτελούν οδούς απελευθέρωσης από την θανατηφόρο εξάρτηση των υλικών πραγμάτων.

Για τον κοσμικό άνθρωπο η υπακοή στις εντολές του Χρήστου και η συμμόρφωση με τη ζωή των Αγίων αποτελούν ακατανόητη στέρση. Στη ζωή της Εκκλησίας όμως η συμμόρφωση αυτή αποτελεί αποκοπή από το θανατηφόρο φρόνημα της σαρκός και επανεύρεση των αληθινών «θέλω» του ανθρώπου.

Η πνευματική ζωή της Εκκλησίας στο σύνολό της έχει έναν και μοναδικό σκοπό: να αποκαλύψει στον άνθρωπο την αληθινή του φύση και να δώσει απάντηση ζωής στα πιο βαθιά υπαρξιακά του ερωτήματα. Για τον κοσμικό άνθρωπο, η εκπλήρωση της ανάγκης για αξία περνά μέσα από την διαρκή απόκτηση αγαθών, την δύναμη και την εξουσία πάνω στον αδύναμο συνάνθρωπο και στη φαντασίωση πώς αυτός ο κόσμος της ματαιότητας μπορεί να προσφέρει απάντηση στο αίτημα του ανθρώπου για αιωνιότητα.

Η πρόταση ζωής της Εκκλησίας θυμίζει αυτό που κάνουν οι κοινότητες απεξάρτησης: Οι θεραπευόμενοι στέκονται σε κύκλο, κοιτούν ο ένας τον άλλον στα μάτια και φωνάζουν το όνομά τους. Μόνο που για την Εκκλησία, η εικόνα αυτή συμβολίζει παίρνει πολύ βαθύτερες υπαρξιακές προεκτάσεις: Το όνομα εκφράζει την μοναδικότητα που έχει ο κάθε άνθρωπος στα μάτια του Θεού, μία μοναδικότητα που τον καθιστά αγαπημένο και ανεκτίμητο, άξιο για την υπέρτατη σταυρική θυσία του Θεανθρώπου.

Αν μπορούσε ο καθένας μας να συνειδητοποιήσει την αξία που έχει στα μάτια του Θεού ο εαυτός του, θα είχε αμέσως απαλλαγεί από κάθε προσφυγή στα συντετριμμένα φρέατα του πλούτου, της αρπαγής και της εξουσίας. Αυτή η συναίσθηση της αξίας θα ήταν ικανή να γαληνέψει την ψυχή και να δώσει στη ζωή

διαρκές νόημα. Συγχρόνως, η αξία αυτή θα οδηγούσε στην αναγνώριση της αξίας του άλλου και αυτό θα συντελούσε αμέσως στην εκτόξευση της ποιότητας των ανθρώπινων σχέσεων.

Απεξάρτηση δεν είναι η απλή αποχή από θανατηφόρες ουσίες. Η ανάγκη της ψυχής να απαντήσει σε ερωτήματα ζωής και θανάτου δεν αναστέλλονται με χημικά υποκατάστατα και ψυχολογισμούς. Αν δεν εντοπιστούν και αξιολογηθούν οι ανάγκες που στρέφουν έναν άνθρωπο να εξαρτηθεί από τοξικές ουσίες, τοξικές συμπεριφορές και τοξικές σχέσεις, δεν θα καταστεί ποτέ δυνατόν να βρεθούν λύσεις αντίστοιχης ελκτικής δυνάμεως, που θα προσελκύσουν τον άνθρωπο σε δρόμους υπαρξιακής υγείας, ελευθερίας και χαράς. Ολόκληρη η ζωή της Εκκλησίας μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί ως η κορυφαία μέθοδος απεξάρτησης από την απόγνωση και την αυτοκαταστροφή. Αληθινή απεξάρτηση αποτελεί η στροφή προς επιλογές ζωής που προσφέρονται απλόχερα μέσω των Μυστηρίων της Εκκλησίας στον κάθε άνθρωπο που θα θελήσει να καταφύγει στην ζωηφόρο σχέση με το Θεό της αγάπης και της ελευθερίας. Αν καλυφθούν αυτά τα δύο, η ζωή δεν έχει πλέον καμμία ανάγκη και δεν διατρέχει κανέναν κίνδυνο. _

<https://bit.ly/39A6wZt>